

TİCARET BORSALARI İLE ÜRÜN İHTİSAS BORSALARINDA ALİVRE VE VADELİ ALIM SATIM YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; ticaret borsaları ile ürün ihtisas borsalarında işlem görecekt alivre ve vadeli alım satım işlemlerinin usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, borsalarda yapılacak alivre ve vadeli alım satımların şekli, alım satım yapan gerçek ve tüzel kişilerin faaliyet ve denetim esasları ile yükümlülükleri, işlemlerin tescil, takip ve kontrolü, verilen hizmetlere karşılık alınacak ücretler ile teminatlara ilişkin usul ve esasları, ihtilafların halli ve oluşan zararların tazmini, borsanın yetki ve sorumluluklarını kapsamaktadır.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 46 ncı maddesinin üçüncü fıkrası, 48 inci maddesinin ikinci fıkrası ve 53 üncü maddesinin yedinci fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

Kanun: 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununu,

Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığını,

Birlik: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğini,

Borsa: Ticaret borsaları ile ürün ihtisas borsalarını,

Üye: Bu Yönetmelik hükümlerine göre üreticilerden, gerçek ve tüzel kişilerden ve diğer satıcılardan vadeli ürün alımı ve/veya ürün satışı yapmaya üyesi bulunduğu borsa tarafından yetki verilmiş borsa üyesi gerçek veya tüzel kişileri,

Ürün: Alivre ve vadeli alım satıma konu olacak borsa kotasyonundaki ürünleri,

Vadeli alım satım: Satıcının satılan ürünü veya mevzuata uygun olarak ürünü temsilen çıkarılan senetleri devir ve teslim ettiği ancak alıcının devir veya teslim aldığı ürüne ilişkin bedeli belli bir vade sonunda ödemeyi taahhüt ettiği alım-satımı,

Alivre alım satım: Satıcının satılan ürünü veya mevzuata uygun olarak ürünü temsilen çıkarılan senetleri belli bir vade sonunda devir ve teslim etmeyi, alıcının ise ürün bedelini belli bir vade sonunda ödemeyi taahhüt ettiği alım satımı,

Taahhütname: Alivre ve vadeli alım satım sözleşmelerinin tarafları ve üyeler tarafından, bu Yönetmelikte öngörülen borsanın yetki ve işlemlerini kabul edeceğine dair borsaya verilecek taahhütnameyi,

Teminat: Alivre ve vadeli alım satım sözleşmelerinde öngörülen veya asgari oranı borsa tarafından belirlenerek alivre veya vadeli alım satım işlemi bazında alıcıdan ve/veya satıcıdan talep edilen ve sözleşmeyle taahhüt altına giren taraf veya taraflarca borsaya verilmesi zorunlu olan, para, banka teminat mektubu veya borsa yönetim kurulunca belirlenen başka bir teminatı,

Hakem veya hakem kurulu: Üyeler arasında veya alivre ve vadeli alım satım sözleşmelerinde anlaşmazlık durumunda çözüm için borsanın hakemliğine başvurulacağına dair hüküm bulunması durumunda taraflar arasında ya da borsa işlemlerinden dolayı çıkan ihtilafları çözmekle görevli ve yetkili, ilgili mevzuatına göre seçilmiş hakemi veya hakem kurulunu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Beyan, Tip Sözleşme ve Teminat

Beyan ve Tip Sözleşme

Madde 5 — Taraflar, borsa içi alivire ve vadeli alım satımları aynı gün, borsa dışı alım satımları en geç 30 gün içinde borsaya beyan etmek ve bunun tescilini yaptırmak zorundadır.

Alivire veya vadeli alım satımın tip sözleşmelerle yapılması esastır. Tip sözleşme düzenlenmeden yapılan alım satımlarda taraflar, borsaca, alım satıma ilişkin tip sözleşme düzenlemeye davet edilirler. Borsanın bu davetine veya talebine uyulmamışsa, tip sözleşme dışındaki sözleşmeler de geçerli kabul edilir ve tescil işlemi yapılır. Ancak bu tür alivire sözleşmeler, tip sözleşmeler gibi Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde cirosu kabil senetlerden sayılmaz ve ciro olunamaz. Ayrıca bir tip sözleşmeyle bağitlanmamış alivire ve vadeli alım satımların muhteviyatında olabilecek yetersizlik veya eksikliklerden ya da bunlardan kaynaklanan zararlardan tamamen taraflar sorumlu olur.

Tip sözleşmelerde aranılacak koşullar ve bunların şekli borsaca hazırlanır ve Birlikçe onaylanır. Bakanlık gerekli gördüğünde tip sözleşmelerde değişiklik yapılmasını talep edebilir. Bu durumda borsa ve Birlik, varsa önerileriyle birlikte gerekli değişiklikleri yaparak Bakanlığın onayına sunar. Borsalar; Birlik onayını, Bakanlıkça bir değişiklik talebi olmuşsa Bakanlık onayını takiben bu tip sözleşmeleri, alivire ve vadeli alım satım işlemlerinde kullanabilir.

Teminat

Madde 6 — Taraflarca, alivire ve vadeli alım satım sözleşmelerinde alım satımların karşılıklı teminata bağlanması esastır. Ancak, taraflar arasında alım satımın teminatsız olmasına ilişkin özel sözleşmeler de geçerlidir.

Taraflarca sözleşmede teminat öngörülmemiş olsa bile, borsada tescil olunan alım satımın güvenilirliği ile olabilecek borsa ve diğer zararlarının tazmini amacıyla alım satıma dair sözleşme tarihindeki ortalama borsa fiyatı üzerinden % 5 oranında teminat alınır. Taraflarca sözleşmede öngörülen teminat bu orandan daha düşükse teminat tutarı bu orana tamamlanır.

Sözleşme tarihinde o ürün borsada işlem görmemişse veya borsa fiyatı oluşmamışsa, sözleşmede beyan olunan alım satım fiyatı esas alınır ve teminat tutarı hesaplanır.

Piyasa koşulları ile alivire ve vadeli alım satımların nitelikleri, öngörülen vadeler dikkate alınarak, % 5 oranındaki teminat tutarı % 2'den az, % 20'den fazla olmamak üzere borsa yönetim kurulunun teklifi üzerine borsa meclisince değiştirilebilir.

Teminat, alım satımın tescilini takiben en geç 3 işgününde borsa veznesine ya da borsanın belirlediği birime yatırılır veya teslim edilir.

Taraflardan biri, aralarındaki sözleşmede öngörülen veya borsaca asgari teminat oranına göre hesaplanarak alınan tutarın, piyasada oluşan fiyat farkından dolayı çok yetersiz kaldığını bildirerek borsadan bunun artırılmasını isteyebilir. Bu durumda borsa yönetim kurulu, aynı teminat oranı üzerinden yeni piyasa fiyatına göre olması gereken teminat tutarını gözeterek ve durumu inceleyerek isteği karara bağlar. Teminatın artırılması yönünde karar verilmişse bu durum en geç 3 işgününde taraflara bildirilir. Kararda öngörülen artışa ilişkin teminat, bildirim izleyen 3 işgünü içerisinde borsaya yatırılır veya teslim edilir. Bu süre içinde teminatını yatırmayanlar hakkında bu Yönetmelikte öngörülen disiplin cezası uygulanır.

Teminatın İadesi

Madde 7 — Satıcının sözleşme sırasında veya sonrasında satılan ürünü veya mevzuata uygun olarak ürünü temsilen çıkarılan senetleri hukuken devir ve teslim ettiği durumda nihai alım satım gerçekleşmiş olur. Tarafların ürün devir ve tesliminin ihtilafsız olarak gerçekleştiğine dair beyanını da içeren nihai alım satımın borsaya bildirilmesi üzerine, borsaca buna ilişkin tescil yapılır ve varsa fiyat farkına ilişkin tescil ücretinin tahsilini müteakip, alınan teminat ilgili tarafa iade edilir. Ancak sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini tamamen yerine getirmeyen tarafın teminatı, yükümlülükler tamamen yerine getirilinceye kadar borsaca tutulur.

Tarafların anlaşarak, sözleşmeyi feshetmeleri durumunda ise teminat taraftarlara geri verilir.

Taraflar arasında bir anlaşmazlık çıkması durumunda ise, taraflar anlaşmaya varana kadar teminat iade edilmez. Anlaşmazlık ya da ihtilaf hakem veya hakem kuruluna veya mahkemeye itikal

ettirilmişse hakem kurulunun veya mahkemenin kesinleşmiş kararına kadar teminat tutulur. Teminat hakkında bu kararlarda öngörülen şekilde işlem yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tescil Yükümlülüğü, Taahhütname ve Yetki

Tescil Yükümlülüğü

Madde 8 — Alivre ve vadeli alım satımların borsalara tescili zorunludur. Alivre ve vadeli alım satımların tescili, Kanunun 46 ncı maddesinde öngörülen Yönetmelik hükümlerine tabidir.

Alivre ve vadeli alım satımlar, buna ilişkin sözleşmeyi müteakip tescil ettirilir ve en geç 30 gün içinde borsaya tescil ücreti ödenir. Tescil ücreti sözleşme tarihindeki ortalama borsa fiyatına göre hesaplanan bedel üzerinden tahsil edilir. Sözleşme tarihinde o ürün borsada işlem görmemişse veya borsa fiyatı oluşmamışsa, sözleşmede beyan olunan alım satım fiyatı esas alınır ve tescil ücreti hesaplanır.

Tarafların anlaşarak sözleşmeyi feshetmeleri veya sözleşmenin hakem kurulu veya mahkeme kararıyla hukuken geçersiz sayılması durumunda tescil ücreti talep halinde geri verilir.

Alım satımlarda; taraflar ürün devir veya tesliminin yapılmasını müteakip en geç 7 işgününde nihai alım satımı borsaya bildirmek zorundadır.

Sözleşme tarihinde hesaplanan tescil ücreti, ürünün devir ya da teslimindeki ortalama borsa fiyatı üzerinden hesaplanan tescil ücretinden düşükse, aradaki fark ayrıca tahsil olunur.

Taahhütname

Madde 9 — Alivre ve vadeli alım satım sözleşmelerinin tarafları ve üyeler, borsaca talep olunan şekilde borsanın bu Yönetmelik çerçevesinde oluşturulan yetkilerini kullanmasını ve işlemler yapmasını kabul edeceğine dair borsaya bir taahhütname verirler.

Sözleşme taraflarınca veya üyelerce verilmiş geçerli bir taahhütname varsa, o taraf veya üyeden her bir alivre ve vadeli alım satımına ilişkin taahhütname istenmez.

Yetki

Madde 10 — Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan durumlarda, Kanuna ve ilgili mevzuata aykırı olmamak kaydıyla alivre ve vadeli alım satımların düzenlenmesindeki yerel uygulamaları belirlemeye ve bunları uygulamaya borsa yönetim kurulu yetkilidir.

Uygulamalarda tarafların itirazı olması halinde, öncelikle borsa uygulamaları tatbik edilir. Tarafların borsa uygulamalarını karşı yargıya gitme hakkı saklıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hakem ve Uyuşmazlıkların Çözümü

Hakem

Madde 11 — Üyeler arasında veya alivre ve vadeli alım satım sözleşmelerinde anlaşmazlık durumunda çözüm için borsanın hakemliğine başvurulacağına dair hüküm bulunması durumunda taraflar arasında ya da borsa işlemlerinden dolayı çıkan ihtilafları çözmek üzere Kanuna ve ilgili mevzuatına uygun olarak hakem veya hakem kurulu seçilir.

Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tahkime başvurmada, hakemlerin kabul ve reddinde, hakem huzurundaki duruşmaların gerçekleştirilmesinde, tahkim yeri ve süresinin tespitinde, hakem kararının ilanı ve uygulanması ile benzer durumların icrasında, Kanuna ve borsalarda tahkime ilişkin mevzuat hükümlerine uygun olarak işlemler yürütülür ve tahkim sonuçlandırılır.

Uyuşmazlıkların Çözümü

Madde 12 — Üyeler arasında veya alivre ve vadeli alım satım sözleşmelerinde anlaşmazlık durumunda çözüm için borsanın hakemliğine başvurulacağına dair hüküm bulunması durumunda taraflar arasında ya da borsa işlemlerinden dolayı çıkan ihtilaflar, hakem veya hakem kurulu aracılığıyla çözümlenir.

Hakem veya hakem kurulu; borsaca tescil olunan alivre veya vadeli alım satım işlemlerinde tarafların sorumluluklarını belirli bir zamanda yerine getirmesini istemeye, ihtilafların haline, tarafların borsaya verdikleri teminatı nakde çevirmeye, tarafların zararlarının tazminine karar vermeye, tarafların

faaliyetlerini geçici olarak durdurmak üzere borsa yönetimine öneride bulunmaya ve benzeri karar ve tedbirler almaya yetkili olur.

Tahkime ilişkin bu Yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda borsa tahkim usulüne dair hükümler uygulanır.

Hakem kurulunun nihai kararına karşı tarafların yargıya başvuru hakkı saklıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Disiplin ve Para Cezaları

Disiplin Suç ve Cezaları

Madde 13 — Üyelerden alivve ve vadeli ürün alım satımların düzenini ve dürüstlüğünü bozan, işlere hile karıştıran ve işlemlerin açık, düzenli ve dürüst yürütülmesi için alınan kararlara uymayanlarla, malları karıştırarak aynı pakette değişik ürün teslim edenler ve insan sağlığını bozacak ürünlerin teslimini yapanlar hakkında Kanunun 87 nci maddesinin (c) bendinde belirtilen üyelikten geçici çıkarma cezası verilir, bu fiilin tekrarı halinde ise aynı maddenin (d) bendinde belirtilen üyelikten uzun süreli çıkartma cezaları verilir.

Ayrıca, Kanunun 86 ncı maddesi ve devamındaki disiplin ve para cezaları, disiplin soruşturmasının yürütülmesi, soruşturmanın açılması, savunma hakkı, ceza soruşturmalarının etkisi, kararların tebliği ve para cezalarına ilişkin hükümler alivve ve vadeli alım satım yapan üyeler için de uygulanır.

Bu madde kapsamında verilen cezalar, borsa ilan panosunda bir hafta süre ile ilan edilir.

Yürürlük

Madde 14 — Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 15 — Bu Yönetmelik hükümlerini Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı yürütür.